

2n CONGRÉS D'ORNITOLOGIA DE LES TERRES DE PARLA CATALANA

Per Es Busqueret
Fotografies d'Esther Ricci i Cati Artigues

Organitzar un congrés no és gens fàcil i si, a més a més, es fa en els temps que corren ja us podeu imaginar que l'esforç resulta titànic, i això és el que va fer la Societat Ornitològica de Menorca (SOM), assumir amb valentia i determinació l'organització d'aquest esdeveniment del dia 10 al 12 del passat mes d'octubre, amb totes les mesures de seguretat requerides per tal de protegir la salut, tant dels assistents com de les persones que ens acollien a la seva preciosa illa. Ells ho varen fer possible! Gràcies!

El punt de trobada va ser es Castell, port idil·lic de gran bellesa, on ens esperava la barca que ens duria al Llatzeret, una travessa que just dura uns pocs minuts. A punt d'embarcar ja vàrem ser rebuts pels organitzadors i vàrem passar els primers controls pertinents de presa de temperatura. Una vegada a l'illa, travessant el gran portal d'entrada, els cartells ja ens conduïen a la sala del congrés per fer efectiva les acreditacions amb l'entrega de carpetes i una polsera identificativa, mentre arribaven altres grups de forma esglonada.

Amb puntualitat es donà pas a la inauguració del Congrés, on hi van ser presents el president del Congrés i president de la SOM, el Sr. Rafel Triay; la consellera de Medi Ambient i Reserva de Biosfera del CIME, la Sra. Maite Salord; el Sr. Llorenç Mas, director general d'Espais Naturals i Biodiversitat del Govern Balear; la Sra. Conxa Juanola, 1a Tinent d'Alcaldia de Cultura i Medi Ambient de Maó; la Sra. Estefania Medina, regidora de Medi Ambient de Sant Lluís i la Sra. Marisa Álvarez, regidora de Medi Ambient des Castell. Va disculpar la seva assistència la directora executiva de la Fundació per a la Preservació de Menorca, la Sra. Rebecca Morris, i el director de la Fundació Marilles, el Sr. Aniol Esteban.

Destacables foren els parlaments d'en Rafel Triay, però també els de na Conxa Juanola i na Maite Salord, bones coneixedores del món naturalista, i també, i el que és més important, la "tropa" present d'ornitòlegs apassionats disposats a compartir els seus estudis i resultats.

Les dades del Congrés

És aquesta una història d'èxit i no tan sols en ornitologia, també amb les dades que ens ha deixat el congrés:

El lloc, una illa dins una illa, el Llatzeret, ben al mig del port de Maó

El Llatzeret es troba en un dels enclavaments més privilegiats de la costa de Menorca, al bell mig del port de Maó. Es tracta d'un conjunt arquitectònic singular, històric i sanitari que va ser declarat Bé d'Interès Cultural (BIC) el 1993. Va ser pensat originàriament per passar la quarantena de les constants epidèmies i malalties infeccioses que arribaven a les nostres costes a bord dels vaixells en aquella època. El 1817 les seves instal·lacions entren en funcionament i passat un segle deixa de funcionar per, anys més tard i després d'algunes remodelacions, convertir-se en un escenari per a reunions i congressos nacionals i internacionals, així com un lloc que cal visitar per poder sentir i recrear el que es va viure durant el segle XIX. Aquestes instal·lacions van ser cedides pel Ministeri de Sanitat al Consell Insular de Menorca l'any 2015.

A dalt, entrada al Llatzeret, tot i que originalment era la sortida.

A la dreta, Els tallers foren tots molt interessants. Especialment participatiu fou el "Com identificar els limícoles de les Balears. Si és que això és possible" del biòleg i fotògraf Pere Joan Garcias. A baix, destacable l'assistència de joves ornitòlegs.

Les dades

82 contribucions (54 orals, 23 pòsters i 5 contribucions web)

5 tallers

140 persones inscrites

5 xerrades plenàries

24 entitats col·laboradores

5 administracions implicades

2 fundacions patrocinadores

Comitè organitzador

SOM (Presidència i coordinació)

GOB- Mallorca

ICO

Grup Au de Castelló

Societat Valenciana d'Ornitologia

Groupe Ornithologique du Roussillon

Centre d'Estudis de la Neu i de la Muntanya d'Andorra

Agència Menorca Reserva de Biosfera del Consell Insular de Menorca

Entitats patrocinadores

Fundació per a la Preservació de Menorca

Fundació Marilles

Ajuntament de Maó

Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat

Ajuntament de Sant Lluís

Ajuntament des Castell

s'han presentat un total de 82 contribucions de les quals 54 han estat ponències orals de 15 minuts de durada (exposició més debat), 23 pòsters i 5 contribucions web. A més, s'han impartit 5 tallers de temàtiques diverses i 5 xerrades plenàries, dues d'elles dedicades a les aus marines. Algunes ponències orals i alguns pòsters es varen convertir en contribució web a darrera hora a causa de la impossibilitat de les persones que les havien presentat d'assistir al congrés.

Des del principi es va comptar amb la col·laboració d'un comitè cien-

tífic, encarregat de valorar les contribucions i de decidir-ne la idoneïtat i qualitat, que va estar encapçalat i coordinat pel Dr. Miguel McMinn, biòleg i membre de la Societat d'Història Natural de les Balears. Aquest comitè, paritari, va estar format per 16 vocals, tots ells i elles experts en diferents camps de l'ornitologia.

A partir d'aquí les ponències anaven succeint una darrera l'altra amb un control de temps (15 minuts) exquisit per part dels organitzadors i on els ponents s'adaptaren al temps marcat, tot i que just uns pocs se'n sortiren. Això va permetre un timing ajustat que beneficiava tant als altres ponents com als oients, i on quedava espai per a les preguntes i el debat. Seria impossible aquí repassar ni breument totes les ponències presentades, però volem destacar a continuació de les 5 xerrades plenàries.

Pep Arcos, de SEO BirdLife exposà el primer parlament plenari inaugural: Ocells marins a la corda fluixa, ja introduint-nos de ple al fil conductor d'aquest congrés. El biòleg va remarcar que els marins són els ocells més amenaçats del planeta, parant especial atenció a la interacció entre ocells i pesca, per ser aquesta darrera una de les activitats humanes que més incideix en la vida d'aquests ocells.

Daniel Oro, del CSIC va presentar una de les ponències més aplaudides, tot i el seu nom: Extinció i resiliència: la importància de les escales i les no-linealitats. La seva feina teòrica basada en models matemàtics ens va permetre acostar-nos a la complexitat del món natural i especialment l'animal, i veure com s'apliquen aquests models a la conservació de les poblacions d'espècies amenaçades.

Gerard Bota, del CTFC amb la seva ponència Del coneixement a la gestió. Aspectes clau per a la conservació de la tórtora, *Streptopelia turtur* ens va presentar els aspectes més importants a tenir en compte per a la gestió i conservació d'aquesta espècie relatius a la seva caça, migració, reproducció i selecció del seu hàbitat, sobre la base dels estudis realitzats. Va deixar clar a tots els assistents que l'espècie està patint un fort declivi a tot Europa i que cal revertir urgentment aquesta tendència.

Magnus Robb, expert mundial en NOCMIG amb el seu parlament Recording nocturnal migration on islands, va identificar les illes com a llocs molt especials per enregistrar la migració nocturna d'ocells. Destacà que illes com Menorca i Cabrera, entre d'altres, veurien recompensat l'esforç de tenir

A la doble plana anterior, Pep Arcos a la ponència inaugural "Ocells marins, a la corda fluixa".

A baix, Toni Llobet, il·lustrador del Hand Book of the Mammals of the World i autor de diverses guies d'identificació naturalístiques, firmant autògrafs i requerit per més d'un admirador.

A la dreta, a dalt, un dels joves de la SOM parant atenció a la ponència de Gerard Bota. A baix, el Congrés va generar l'atenció dels mitjans de comunicació, i IB3 hi va emetre en directe el programa "Balears fa Ciència".

estacions de gravació permanents per a la migració nocturna.

Per a finalitzar, Gabriel Gargallo, de l'ICO, entitat pionera i referent en el desenvolupament de projectes basats en la ciència ciutadana, ens presentà la xerrada: Tancant el cercle: l'ús aplicat de la ciència ciutadana. Va destacar en ella que el més rellevant és que la ciència ciutadana en el camp de l'ornitolo-

gia també és pionera en l'ús aplicat dels seus resultats en la gestió i conservació de la biodiversitat i del medi natural en el seu conjunt. D'aquesta manera, el ciutadà, gràcies al seu paper actiu en la recollida de dades, passa a ser també un actor clau en la presa de decisions que ajuden a millorar el conjunt de la seva societat.

Cal destacar també la presentació

del documental FAUNA MENORQUINA, de Damià Riudavets, presentat pel seu amic Miquel Torrent. Totes les imatges foren gravades íntegrament a Menorca i en elles es poden veure més de 100 espècies de la fauna menorquina, especialment aus en els seus hàbitats naturals. La finalitat que té la Fundació Museu de Ciències Naturals de Menorca amb aquest documental és la de

contribuir a la divulgació i el coneixement de la fauna de Menorca.

Imprescindible i de gran ajuda fou pels assistents el programa organitzatiu amb els horaris de les ponències, contribucions, tallers i presentació dels pòsters, que va ajudar en gran mesura a desplaçar-se de sala en sala segons els interessos de cada un.

De les 82 contribucions, 35 van ser sobre treballs realitzats a les Illes Balears (15 a Menorca, 9 de Mallorca i 3 d'Eivissa i Formentera, a més de 9 generals de les illes); 29 del principat de Catalunya; 11 del País Valencià, una de la Catalunya Nord, Perpinyà i 6 més de caràcter més general (Mediterrània occidental i Europa).

El nombre de comunicacions presentades mitjançant pòsters també fou molt alt.

Llistat de les aus observades des del Llatzeret i durant el Congrés

Els participants al congrés van anar penjant al full d'observacions tots els albiraments d'aus que es van anar fent durant els dies de congrés. En total van ser 35 espècies diferents, que tenint en compte que estàvem a un lloc bastant humanitzat no està gens malament. Destacariem les cinc espècies d'aus rapinyaires observades: milà *Milvus milvus*; soter *Hieraaetus pennatus*; falcó pelegrí *Falco peregrinus*; xòric *Falco tinnunculus* i miloca *Neophron percnopterus*. També alguns passeriformes migrants transaharians encara presents, com la coarotja *Phoenicurus phoenicurus*, l'oronella *Hirundo rustica* o la vinjolita *Delichon urbicum*.

Sols el 25 % de les presentacions orals i conferències plenàries han estat presentades per dones, el que posa de manifest que encara queda molta tasca a fer.

La celebració del COTPC 2020 va ser molt ben acollida als mitjans de comunicació locals i als diaris de les Illes. També el Programa d'IB3 Ràdio "Balears fa Ciència, dirigit pel periodista científic Enric Culat, va estar present a Llatzeret emetent un programa de dues hores en directe dedicat en exclusiva al COTPC .

No podem deixar de banda fer menció especial a Raül Escandell, ànima, cap i cor del COTPC 2020, i a Ariadna Ferrer pendent en tot moment de qualsevol aspecte que es sortís del guió establert per l'organització.

Cal felicitar també la bona mà d'en Victor Bayo, xef responsable de l'excel·lent proposta culinària durant el COTPC 2020 i la professionalitat del seu equip.

A la doble plana anterior, en Biel és un xiquet del País Valencià molt apassionat per l'ornitologia. A la seva escola s'ofereixen activitats extraescolars que paga l'AMPA, la qual ha contractat un servei d'educació ambiental on es donen classes d'ornitologia als nins d'una hora i mitja a la setmana.

A la dreta, a dalt, Neus Matamalas, explicant el projecte RAM, va ser una de les (encara) poques dones ponents. A baix, Raül Escandell va ser peça clau per tal que el Congrés fos possible i tot un èxit.

Simultàniament a les ponències de la sala d'actes, l'aula va acollir un bon nombre de tallers i presentacions seguides amb molt d'interès. A baix, taula informativa de la SOM, principal entitat organitzadora del Congrés.

Darrers parlaments

Els darrers parlaments anaren a càrrec de Rafel Triay que va agrair l'assistència i l'esforç de tots els participants al congrés en uns moments tan difícils. Seguidament el president de l'ICO, Jordi Baucells, va agrair l'esforç pel rigor mostrat durant el congrés i els protocols de seguretat aplicats. També va destacar la fermesa de decidir dur endavant el congrés i no ajornar-lo i va recordar que hi havia molts catalans que els hauria agradat poder assistir-hi i a causa de les limitacions per l'aforament i la pandèmia no ho varen poder fer. Joan Castany del grup Au de Castelló, va remarcar que s'havia deixat el llistó molt alt destacant l'excel·lent i complicada connexió de "territori, ornitologia i llengua". Joan Ferré de la Societat Valenciana d'Ornitologia, igualment destacà l'esforç de l'organització a dur a terme el congrés malgrat les circumstàncies, a la vegada que va agafar el relleu per a la següent edició i va acabar dient que havia estat un congrés en època de pandèmia, dut a terme a una illa de quarantena i amb fort vent de tramuntana.

Premi

En aquesta edició del congrés s'ha instaurat una menció especial per tal de reconèixer la feina que fan tantes i tanques persones, entitats o institucions, en favor de l'estudi i la conservació de la biodiversitat, especialment els dedicats als temes ornitològics. Enguany s'ha decidit que aquest reconeixement sigui

atorgat a la Secció de Ciències Naturals de l'institut Menorquí d'Estudis (IME), per la seva aposta decidida a la investigació a l'illa de Menorca. El premi, patrocinat per la Fundació per la Preservació de Menorca, fou una obra de Zaca, un dels dibuixants més reconeguts de Menorca, que cedí un dibuix realitzat expressament per aquest acte.

Conclusió final del Congrés

És un fet que tots els assistents al COTPC han pogut extreure les seves pròpies conclusions a partir de les dades presentades a la multitud de ponències i contribucions acollides al congrés, però també ha quedat ben patent que les mesures de protecció aplicades fins ara per a la conservació de les espècies marines es queden extremadament curtes; que tant *Puffinus* com *Calonectris* mostren tendències alarmants a la baixa; que és prioritari prendre mesures decisives i urgents per salvar el virot petit, que cau a un ritme d'un 14 % anual; i que les captures accidentals en arts de pesca i la depredació a les colònies de cria són els principals factors de mortalitat de les aus marines.

EL COTPC 2020 sens dubte marca les futures polítiques ambientals a dur a terme dins un present i futur immediat, sense demora.

Ens veiem tots i totes al País Valencià, a la tercera edició! •

Aquesta obra de Zaca es va atorgar a la Secció de Ciències Naturals de l'institut Menorquí d'Estudis (IME) en reconeixement de la seva feina en favor de l'estudi i conservació de la biodiversitat.

